

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Ісак І.І.

*студентка географічного факультету,
Науковий керівник: Салюк М.Р.
кандидат географічних наук, доцент,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІРШАВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Земельні ресурси – одні з найважливіших природних ресурсів, які є невід’ємною основою умовою життя і функціонування процесу суспільного виробництва, обумовлюють існування та використання інших природних ресурсів (атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод, рослинного та тваринного світу). З часу проведення земельної реформи змінилися склад та структура земельного фонду. Реформування земельних відносин, їх трансформації, призвели до цілої низки еколого-економічних проблем, найважливішими серед яких є неефективна структура землекористування, не оброблюваність земель, значне зниження ефективності сільськогосподарського виробництва, відсутність реальної вартості земель, деградація, інтенсивний прояв водної та вітрової ерозії, підвищення еродованості ґрунтового покриву.

Іршавський район – адміністративно-територіальна одиниця у центральній частині Закарпатської області. Адміністративний центр – місто Іршава [2]. Іршавський район, як і в цілому Закарпатська область характеризується малою часткою сільськогосподарських земель і великою часткою земель лісового фонду. Якщо в середньому по Україні відсоток сільськогосподарського використання земель досягає 67-ми, то по нашій області він майже вдвічі нижчий – 34,3%. Землезабезпеченість на одного мешканця в середньому по Україні становить 0,75 га ріллі, в Закарпатті – 0,17 га, а в Іршавському районі – 0,15 га. У зв’язку із збільшенням населення та обмеженими земельними ресурсами необхідно надзвичайно бережливо ставитись до їх використання та охорони.

Земельний фонд Іршавського району становить 94,4 тис га або 7,4% від території області. Іршавський район розташований у двох зонах: передгірській – 28,3 тис га (30% га земель району) та гірській 66,1 тис га (70% га земель району). Структура земельного фонду Іршавського району наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

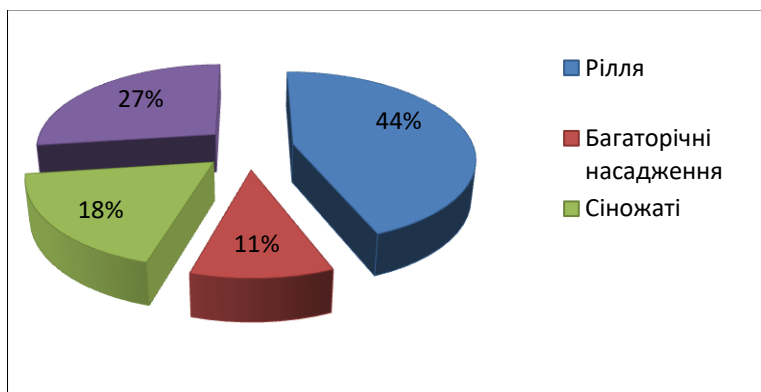
Кількісний стан земель на території Іршавського району

Землі	Площа, га	% від площі району	% від площі області
Сільськогосподарські землі, у тому числі:	36064,19	38,3	2,8
• сільськогосподарські угіддя, з них:	35138,91	37,3	2,7
• Під господарськими будівлями і дворами	278,88	0,3	0,02
• Під господарськими шляхами і прогонами	562,14	0,6	0,04
• інші	84,25	0,09	0,006
Ліси та лісовкриті площі	53661,96	56,8	13,5
Забудовані землі	3145,12	3,3	0,25
Відкриті заболочені землі	5,3	0,006	0,0004
Відкриті землі без рослинного покриву	553,92	0,59	0,43
Води	1016,52	1,08	0,8
Всього	94447,0	100	7,4

Джерело: розроблено автором за даними [4]

В Іршавському районі нараховується 47 населених пунктів, які входять до складу 1-ї міської і 25-ти сільських рад. Загальна площа населених пунктів району становить 16733 га. Більша частина населених пунктів району характеризується малоземеллям. Тут на дорослого жителя припадає по 0,07-0,15 га сільськогосподарських угідь [5, с. 74].

За даними Головного управління Держгеокадастру Іршавського району станом на 01.01.2017 сільськогосподарські землі району становлять 36064,19 га (38,3% від площі району). Сільськогосподарські угіддя становлять 35138,91 га (37,3% від площі району) (див. рис. 1). У структурі сільськогосподарських угідь Іршавського району рілля займає 15,3 тис. га (43,7%), пасовища – 9,8 тис. га (27,5%), сіножаті – 6,8 тис. га (18,7%), багаторічні насадження – 3,6 тис. га (11,0%).

Рис. 1. Структура сільськогосподарських угідь

Джерело: розроблено автором за даними [5]

За даними Головного управління Держгеокадастру Іршавського району, динаміка структури земельного фонду району по основних видах угідь наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

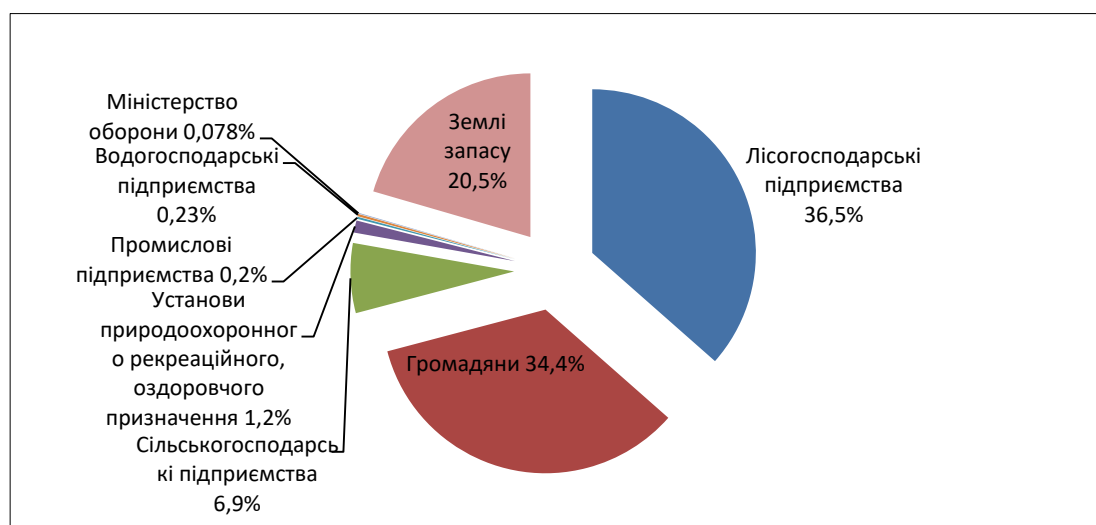
Динаміка структури земельного фонду, га

Категорія земель, за цільовим призначенням	Роки		
	2005	2010	2016
Площа, у га			
Землі сільськогосподарського призначення	37505,2564	36223,9115	36062,865
Землі лісового фонду	52383,8283	53661,2719	53661,9589
Землі водного фонду	1102,25	1098,1063	1016,5169
Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення	0	6046,17	6114,36
Землі оздоровчого призначення	1,8	1,8	5,8101
Землі рекреаційного призначення	7,4944	7,4944	16,9044
Землі історико-культурного призначення	1,6	0,7	4,9450
Всього	94447	94447	94447

Джерело: розроблено автором

Аналізуючи структурні зміни у земельному фонді Іршавського району, зрозуміло, що за час проведення земельної та аграрної реформ, притаманна стала тенденція до скорочення площі земель сільськогосподарського призначення (на 1442,3914 га) за рахунок збільшення земель лісового фонду (на 1278,1306 га). Зросла також площа земель ПЗФ, зокрема, за рахунок створення у 2009 році НПП «Зачарований край». Зросла також площа земель оздоровчого (на 4,0101 га), рекреаційного (на 9,41 га) та історико-культурного призначення (на 3,345 га).

Основні землевласники та землекористувачі району наведені на рисунку 2.

Рис. 2. Землевласники та землекористувачі в Іршавському районі

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Іршавський район, як і в цілому Закарпатська область має малу частку сільськогосподарських земель, що у свою чергу викликає чимало проблем. Основною проблемою є «купівля-продаж» земель, а також нераціональне використання сільськогосподарських угідь, що призводить до виснаження ґрунтів і погіршення їх родючості (див. табл. 3).

Таблиця 3

**Основні показники родючості ґрунтів Іршавського району
(середнє значення)**

Обмінна кислотність (рН сол.)	Гідролітична кислотність, (Н)	Вміст гумусу (%)	Вміст, мг/кг ґрунту			Еколого-агрохімічний бал
			легко-гідролізованого азоту, (N)	рухомих фосфтів, (P ₂ O ₅)	обмінного калію, (K ₂ O)	
5,35	2,26	2,14	80,6	65,5	89,8	24

Джерело: [3, с. 139]

Для підвищення родючості ґрунтів Іршавського району потрібно проводити протиерозійні заходи, меліоративні роботи; запроваджувати ґрунтозахисні сівозміни [3, с. 142].

В Іршавському районі контроль з охорони та використання земель здійснює «Сектор з охорони та використання земель управління Держкомзему у Іршавському районі».

Найбільш характерними порушеннями в районі є: самовільне захоплення земельних ділянок; знищення межових знаків громадянами; не цільове використання земельних ділянок; використання земельних ділянок без правовстановлюючих документів; невжиття заходів з бур'янами (останнє практично охопило всі сільськогосподарські угіддя району) [1, с. 38].

Наслідки неефективного землекористування суспільство змушене компенсувати дедалі більшими додатковими затратами матеріально-технічних та трудових ресурсів. Набагато вигідніше спрямувати ці кошти на боротьбу не з наслідками, а з причинами ерозії, деградації і виснаженням ґрунтів, еколого-економічної кризи в сучасному аграрному землекористуванні. Ефективне розв'язання проблеми радикального поліпшення природокористування та охорони земель, в тому числі землекористування та охорони земель, на сьогоднішньому етапі неможливе без виваженої і послідовної політики держави, єдиної науково-обґрунтованої програми у галузі охорони єдиного земельного фонду, дійового контролю за ходом її реалізації і цільовим використанням виділених бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. Звіт про виконання природоохоронного заходу «Розробки проекту екомережі Закарпатської області (продовження робіт)» Іршавський район. – Ужгород, 2010. – 51 с.
2. Іршавський район [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.karpaty.info>.

3. Матієга В.Й. Сучасний стан та шляхи підвищення родючості ґрунтів Закарпаття. Методичні рекомендації / В.Й. Матієга, Ю.М. Яночко, І.С. Степашук, та ін. // Посібник українського хлібороба. – Ужгород, 2013. – С. 135-145.

4. Матеріали «Форма 6-зем» (станом на 01.01.2016). Головне управління держгеокадастру у Закарпатській області, 2016.

5. Технічна документація з нормативно грошової оцінки земель населених пунктів Іршавського району Закарпатської області. – Ужгород, 2014. – 125 с.

Онофриенко Н.А.

*преподаватель специальных дисциплин,
специалист высшей квалификационной категории;*

Писная Т.Н.

*преподаватель биологии,
специалист высшей квалификационной категории,
Горный колледж ГВУЗ «Криворожский национальный университет»*

**ГОРНО-МЕТАЛЛУРГИЧЕСКИЙ КОМПЛЕКС КРИВБАССА:
ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ**

Важную роль для успешной жизни человечества играет сохранение нормальных условий жизнедеятельности. Антропогенное воздействие на окружающую среду достигло угрожающего уровня. Вырубка лесов, уничтожение биосферы, ассимилирующей солнечную энергию, варварская эксплуатация природных ископаемых, вредные выбросы и сбросы, отходы производства и потребления нарушают экологический и энергетический баланс нашей планеты и ведут к глобальному изменению климата на Земле, которое с каждым годом становится все ощутимее. Чем дальше движется научно-технический прогресс, тем больше появляется экологических проблем, и создаются сложности с охраной окружающей среды. В статье рассматриваются экологические проблемы промышленного региона и пути их экономического урегулирования

Цель: проанализировать экологическое состояние Криворожского бассейна, определить новые экономические тенденции модернизации горно-металлургического комплекса Криворожского региона.

В Украине расположен второй по мощности металлургический комплекс. Металлургическое производство всегда было одним из самых значимых отраслей промышленности, но в тоже время является одной из грязных с точки зрения экологии: все производственные циклы – от добычи железной руды до производства проката – сопровождаются большими объемами выбросов. Всегда перед металлургами ставилась одна задача – выдать в минимальные сроки миллионы тонн чугуна, стали и проката, причем не важно, какой ценой. А вопросы экологии и безопасности производства в списках приоритетов стабильно занимали последние строчки. Поэтому